

M. Àngels BOSCH, *J. Pous i Pagès. Vida i obra*. Figueres, Institut d'Estudis Empordanesos, 1997 («Monografies Empordaneses», 3). 354 ps.

La lectura d'aquest llibre de M. Àngels Bosch, un «treball acadèmic» fet a partir de la seva tesi doctoral segons les seves paraules, té diversos efectes, el més significatiu dels quals és la sensació d'haver entrat en una mena de túnel del temps dels estudis d'història de la literatura.

Per a l'obra de Bosch sembla que no han passat els anys i, així, quan es tracta de contextualitzar l'obra de Pous i Pagès en el moviment modernista, podem trobar tots aquells vells i ja entranysables tòpics que Bosch, tanmateix, sembla que acaba de descobrir. Parlem d'etiquetes com la de novel·la rural aplicada a la narrativa modernista, la confusió entre regeneracionisme i anarquisme —segons l'autora «pacífic», això sí— o la identificació del Modernisme exclusivament amb els corrents simbolistes, només per citar-ne alguns.

Davant d'aquest *revival*—també tenim debilitat per la tradició anglosaxona—, hom no pot reprimir la curiositat d'intentar esbrinar la causa que ha motivat l'autora no tan sols a prescindir—i sovint a discrepar sense gens de modèstia— de la bibliografia essencial existent, sinó també a malinterpretar el mateix material que serveix per a farcir el text de notes que acaben per contradir les seves pròpies afirmacions. Perquè el recurs a la intuïció i, fins i tot, la citació explícita de l'ajuda d'Ernest Lluch no acaben de ser prou convincents a l'hora d'explicar l'entestament de l'autora a convertir Pous i Pagès, contra tot i contra tothom, inclòs el mateix autor, en el representant paradigmàtic de l'actitud antiindustrial de l'elit dels modernistes catalans i, més enllà encara, a equiparar el Modernisme amb «el corrent antiindustrial». De fet, una lectura acurada del material, especialment d'«El Poble Català», mostra, clarament, que la influència de Ruskin s'ha de limitar a la seva visió reformista i no pas al caràcter «antiindustrial» rebutjat explícitament per part d'aquella «elit modernista» amb què Bosch compara Pous.

És cert que la interpretació de Bosch té arrels en els estudis de literatura catalana, especialment pel que fa a *La vida i la mort d'en Jordi Fragonals*, la qual és deutora, en

gran part, de la que feia Alan Yates en el seu clàssic estudi de 1975, si més no pel que fa a la unió entre autor i personatge, la caracterització de les tècniques narratives dins del realisme-naturalisme, la consideració de l'obra com una novel·la rural i, sobretot, la seva vinculació amb l'obra d'Unamuno en el que aquesta té de «sentit tràgic de la vida». Però, una mirada atenta no deixa de percebre les subtils i esbiaixades relacions que estableix l'autora entre la *generació del 98* i el Modernisme català, amb les seves inevitables conseqüències a l'hora de construir la seva interpretació sobre Pous i Pagès, que si bé també portava barba té molt poc a veure amb un Unamuno i, molt menys encara, amb un Baroja anarquista a la catalana.

El «peu forçat» que l'autora s'imposa per fer quadrar el cercle té com a resultat no una «visió complementària» dels estudis existents sobre Modernisme, sinó una aportació completament prescindible, per anacrònica, parcial i poc contrastada, a banda dels detalls més anècdotics però clarament simptomàtics de la manca de rigor professional amb què està elaborada i del poc respecte que mostra envers els seus possibles lectors. Perquè, després de convertir els menestrals (?) en protagonistes de novel·les rurals, tota pretensió d'impressionar-nos amb referències i usos de conceptes i teories crítiques, especialment a les conclusions, només serveix per posar-la en evidència.

L'obra de Bosch, doncs, és el resultat fallit de retornar Pous i Pagès a la seva justa dimensió. L'autora ha deixat escapar les múltiples possibilitats del personatge darrere el miratge de trobar paral·lelismes entre Pous i, amb ell, el Modernisme català i una rígida interpretació vàlida en altres contextos nacionals. Davant aquest producte caldria començar a preocupar-nos per la qualitat de les tesis doctorals, ja que la disciplina es pot ressentir fatalment dels homes i les dones que, més que «fer-se un destí», semblen aspirar exclusivament a fer-se un currículum.

EULÀLIA PÉREZ VALLVERDÚ